

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ความขัดแย้งอย่างรุนแรงทางความคิดด้านการเมืองของประเทศไทยที่เกิดขึ้น ผสมกับการชะลอตัวทางเศรษฐกิจโลกที่ก่อสัญญาณการถดถอย ได้ส่งผลกระทบต่อสภาวะทางอารมณ์และจิตใจของประชาชนเป็นอย่างมาก สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยผลักดันให้ผู้คนต่างแสวงหาเครื่องมือที่จะช่วยในการผ่อนคลายและบรรเทาความตึงเครียดทางอารมณ์ในรูปแบบต่างๆ จากการสำรวจของสวนดุสิตโพล “เรื่องคนไทยกับความเครียด ณ วันนี้” ในช่วงระหว่างวันที่ 7 – 9 ธันวาคม 2551 พบว่า คนไทยใช้วิธีการแก้ไขความเครียดโดยการหากิจกรรมที่ทำให้รู้สึกผ่อนคลายมาทำ เช่น ดูหนัง ฟังเพลง อ่านหนังสือ ปลูกต้นไม้ ชมโทรทัศน์ ฯลฯ มากเป็นอันดับหนึ่ง (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, สวนดุสิตโพล, 2551)

ด้วยปัจจัยด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญ ส่งผลให้แนวทางการแก้ไขความเครียดของมนุษย์เราหันกลับมาสนใจการผ่อนคลายความเครียดด้วยกิจกรรมในบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการชมโทรทัศน์ ซึ่งได้รับทั้งความบันเทิง สารความรู้ อีกทั้งยังสะดวกสบายและที่สำคัญประหยัดกว่าการออกไปทำกิจกรรมผ่อนคลายภายนอกบ้าน

สื่อโทรทัศน์ถือว่าเป็นสื่อที่ให้ความบันเทิงในระดับครอบครัว ที่มีมาช้านาน ตลอดระยะเวลา 48 ปี ที่ประเทศไทยมีการเผยแพร่ภาพผ่านสื่อโทรทัศน์จนมาถึงในปัจจุบัน รายการละครก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของรายการในโทรทัศน์เสมอมา (จำนง รังสิกุล, 2539, น. 44) ละครโทรทัศน์ถือว่าเป็นรายการบันเทิงที่ได้รับความนิยมสูงสุดอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน ด้วยเหตุผลที่ละครโทรทัศน์เป็นรายการที่มีรูปแบบ เนื้อหาที่ผู้ชมเข้าถึงได้ง่าย มีความหลากหลาย และมีโครงเรื่องใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน หรือเป็นเรื่องราวที่ผู้ชมโดยทั่วไปให้ความสนใจ ทำให้ง่ายต่อการเปิดรับชม และติดตามร่วมเป็นส่วนหนึ่งไปกับการดำเนินเรื่องของละครโทรทัศน์ ในอดีตละครโทรทัศน์จะใช้การแสดงสดขณะออกอากาศ มีการบอกบท กระทั่งในปัจจุบันได้มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น มีการถ่ายทำนอกสถานที่ มีการตัดต่อ ใช้เทคนิคด้านคอมพิวเตอร์กราฟฟิกเข้ามาช่วยให้ภาพและเนื้อหามีความสมจริงมากยิ่งขึ้น

ละครโทรทัศน์ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ความบันเทิงแก่ผู้คนโดยทั่วไป ให้ได้เสพสุขจากการชมละครโทรทัศน์ เป็นอย่างมาก จึงจะเห็นได้ว่าสถานีโทรทัศน์เกือบทุกช่อง จึงต้องจัดสรรเวลาของสถานีเพื่อนำเสนอละครให้แก่ผู้ชมอยู่เป็นเนืองนิตย์และหลายช่วงเวลา

ด้วยเหตุที่ละครโทรทัศน์เป็นรายการที่ได้รับความนิยมมากที่สุดจากผู้ชมในบรรดารายการที่เผยแพร่ผ่านสื่อโทรทัศน์ จึงส่งผลให้ผู้ผลิตละครโทรทัศน์และสถานีโทรทัศน์เน้นการผลิตละครโทรทัศน์เพื่อสร้างรายได้จากการขายเวลาโฆษณาให้กับผู้สนับสนุนรายการ เป็นรายได้จำนวนมหาศาลให้แก่บริษัทผู้ผลิตละครและสถานีโทรทัศน์ โดยสาเหตุที่ผู้สนับสนุนรายการมักจะให้ความสนใจในการสนับสนุนรายการประเภทละครโทรทัศน์ เนื่องจากเป็นรายการที่มีกลุ่มผู้ชมเป็นจำนวนมาก และเป็นผู้ชมประเภทเชื้อสัตย์ (Royal Audience) ที่ชมอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ มักไม่เปลี่ยนใจ ในส่วนของผู้ชมเองก็ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียด และให้ข้อคิดต่างๆ (กาญจนา แก้วเทพ, 2542, น. 282-283) สถานีโทรทัศน์หลายช่องจึงให้ความสำคัญแก่ละครโทรทัศน์เป็นอย่างมาก ทำให้มีผู้ผลิตละครทั้งหน้าเก่าและหน้าใหม่เข้าสู่ธุรกิจประเภทนี้เป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันสูงในหลายๆ มิติ มีการลงทุนที่สูง แต่ละครสถานีพยายามแข่งขันเพื่อแย่งชิงฐานผู้ชม การแข่งขันของธุรกิจละครโทรทัศน์ที่มีความรุนแรงมากขึ้นส่งผลให้ผู้ผลิตละครโทรทัศน์ต้องเพิ่มความรอบคอบ ความพิถีพิถันในการผลิตมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ การคัดเลือกบทประพันธ์หรือเค้าโครงเรื่องที่น่าสนใจ การคัดเลือกนักแสดงนำที่มีศักยภาพทั้งด้านการแสดงและด้านความนิยม เพื่อให้ละครโทรทัศน์นั้นได้รับความนิยมและประสบความสำเร็จมากที่สุด

ถึงแม้ว่าผู้ผลิตละครโทรทัศน์จะเพิ่มความระมัดระวังในการผลิตละครให้ประสบความสำเร็จมากเพียงใดก็ตาม แต่ปัญหาต่างๆ ในการผลิตละครโทรทัศน์ก็สามารถเกิดขึ้นได้อยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนผลิต ขั้นตอนการเตรียมงานก่อนการผลิต ขั้นตอนการผลิต ขั้นตอนการออกอากาศ หรือแม้กระทั่งขั้นตอนในการวัดประเมินผลก็ตาม ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เหล่านี้เมื่อก่อตัวสะสม หรือเกิดขึ้นรุนแรงอย่างกระทันหันก็ส่งผลกระทบต่อการผลิตละครได้อย่างมากจนกลายเป็นวิกฤติของผู้ผลิตละครโทรทัศน์ซึ่งจะต้องหาแนวทางในการจัดการกับภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นนั้นให้ได้อย่างลงตัวที่สุด

ในการผลิตละครโทรทัศน์ของผู้ผลิตละครโทรทัศน์นั้น มักประสบปัญหาอันจะนำไปสู่การเกิดภาวะวิกฤติอยู่ตลอดเวลา ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของผู้ผลิตละครเป็นอย่างมาก เช่น กรณีการเกิดข้อพิพาทระหว่างผู้ผลิตละครโทรทัศน์ชื่อดังของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 คุณมยุรฉัตร เหมือนประสิทธิเวช กับนักแสดงแถวหน้าของ

สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 ซึ่งแสดงนำในละครเรื่อง กิ่งแก้วผกา จนส่งผลให้เกิดภาวะวิกฤติ อันเนื่องมาจากภาพลักษณ์ของทั้งผู้ผลิตละครและนักแสดงนำ ได้กระทบไปยังกระบวนการในการผลิตละครจนทำให้ต้องยุติการถ่ายทำไปเกือบหนึ่งเดือน และมีการเปลี่ยนตัวนักแสดงนำในที่สุด (เจ็จิม จอยพิพาทรนแรง, 2550, น. 19) กรณีการถูกตัดตอนอย่างกะทันหันของละครเรื่องสตรีที่โลกลืมของบริษัท เปาจินจง จำกัด อันเนื่องมาจากปัญหาเรตติ้งละครในขณะออกอากาศไม่เป็นไปตามที่สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 ได้กำหนดไว้จนเกิดเป็นภาวะวิกฤติอย่างรุนแรงของบริษัท เปาจินจง จำกัด ทำให้คุณนพพล โกมารชุน กรรมการผู้จัดการ บริษัท เปาจินจง จำกัด ต้องออกมาแถลงข่าวถึงภาวะวิกฤติดังกล่าวของบริษัทที่ส่งผลให้ต้องตัดสินใจย้ายไปผลิตละครให้แก่สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 (“เปาจินจง สตรีไร้ประโยชน์ ช่อง 7,” 2551, น. 37) หรือภาวะวิกฤติของการผลิตละครเรื่อง สงครามนางฟ้า ของบริษัท เอ็กแซ็ก จำกัด ซึ่งถูกบริษัท การบินไทย จำกัด มหาชน ร้องเรียนกระทรวงวัฒนธรรมให้สั่งการให้สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 5 ถอดละครเรื่องดังกล่าวออกจากการฉาย โดยอ้างว่าเนื้อหาของละครได้ทำลายภาพลักษณ์อันดีของนักบินและลูกเรือจนผู้ผลิตละครเรื่องดังกล่าวต้องดำเนินการในการสื่อสารหลายช่องทางเพื่อแก้ไขภาวะวิกฤติดังกล่าวทั้งการแถลงข่าว การแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์เพื่อชี้แจง รวมทั้งการปรับการสื่อสารภาพลักษณ์ของนักบินออกมาใหม่ในภาพของละคร (สับและสงครามนางฟ้า, 2551, น. 1-13) หรือแม้กระทั่งวิกฤติของละครโทรทัศน์ที่เกิดจากภาพพจน์ของนักแสดงนำ เช่น กรณีของสรวิศ วัสดุนทอง ผู้แสดงนำในเรื่อง เทวดาสารุ ซึ่งมีวิดีโอคลิปส่วนตัวที่ไม่เหมาะสมออกมาเผยแพร่ เป็นต้น

ด้วยเหตุที่ผู้ศึกษาพบว่าภาวะวิกฤติเกิดกับผู้ผลิตละครโทรทัศน์อยู่เสมอ และผู้ผลิตละครโทรทัศน์ก็สามารถที่จะใช้การสื่อสารเพื่อจัดการกับภาวะวิกฤติเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาถึงปัจจัยที่จะส่งผลให้เกิดภาวะวิกฤติในการผลิตละครของผู้ผลิตละครโทรทัศน์ รวมถึงแนวทางในการสื่อสารเพื่อจัดการภาวะวิกฤติในการผลิตละครของผู้ผลิตละครโทรทัศน์ต่อไป

### ปัญหานำในการศึกษา

1. ปัจจัยใดที่ส่งผลให้เกิดภาวะวิกฤติในการผลิตละครของผู้ผลิตละครโทรทัศน์
2. ผู้ผลิตละครโทรทัศน์มีแนวทางในการสื่อสารเพื่อจัดการภาวะวิกฤติในการผลิตละครของผู้ผลิตละครโทรทัศน์อย่างไร

### วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดภาวะวิกฤติในการผลิตละครของผู้ผลิตละครโทรทัศน์
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการสื่อสารเพื่อการจัดการภาวะวิกฤติในการผลิตละครของผู้ผลิตละครโทรทัศน์

### ขอบเขตการศึกษา

มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดภาวะวิกฤติในการผลิตละครของผู้ผลิตละครโทรทัศน์ รวมถึงแนวทางในการใช้การสื่อสารเพื่อการจัดการภาวะวิกฤติของผู้ผลิตละครโทรทัศน์ที่ผลิตละครโทรทัศน์ให้แก่สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 5 และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 โดยการศึกษาเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ด้วยการสนทนาแบบกึ่งทางการ (Informal Interview) โดยการปรับโครงสร้างของคำถามให้สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างแต่ละบุคคล (Unstructured) เพื่อสร้างความผ่อนคลายและทำให้ผู้ถูกซักถามสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเท็จจริงได้อย่างเสรี และใช้การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยเก็บข้อมูลในการศึกษาระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม 2552

### นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

ละครโทรทัศน์ หมายถึง ละครที่ผลิตขึ้นเพื่อแพร่ภาพออกอากาศทางโทรทัศน์โดยเฉพาะ เป็นละครเรื่องยาวหลายตอนจบ มีเรื่องราวดำเนินต่อเนื่องกันไป โดยใช้ผู้แสดงชุดเดียวกันตลอดทั้งเรื่องออกอากาศเป็นประจำทุกสัปดาห์ในเวลาเดียวกันทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 หรือ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 5 หรือสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7

ปัจจัย หมายถึง คุณลักษณะองค์ประกอบของปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การเกิดภาวะวิกฤติของผู้ผลิตละครโทรทัศน์ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

ปัจจัยภายใน ได้แก่ การบริหารจัดการ องค์ประกอบต่างๆ ในการผลิตละครโทรทัศน์ เช่น ผู้ผลิตละคร นักแสดง บุคลากรฝ่ายการผลิต งบประมาณ ฉาก เครื่องแต่งกาย เป็นต้น เทคโนโลยีในการผลิต และ ความเป็นมืออาชีพของผู้ผลิต

ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สังคม การเมือง เศรษฐกิจ กฎหมาย นโยบายของ สถานีโทรทัศน์ ผู้ชม บริษัทผู้ให้การสนับสนุนละครโทรทัศน์

ภาวะวิกฤติ หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างปัจจุบันทันด่วนเป็นเรื่องที่ไม่ปกติธรรมดาอยู่นอกเหนือการคาดการณ์และกลายเป็นข่าว โดยสภาวะวิกฤตินี้จะสร้างความกดดัน ความสับสน และอยู่ในความสนใจอย่างสูงของผู้คนภายในองค์กรหรือภายนอกองค์กร หรือเป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ หรือความนิยม (Rating) ของละครโทรทัศน์ หรือภาพลักษณ์ของผู้ผลิตละครโทรทัศน์/สถานีโทรทัศน์ หรือการบริหารงานของผู้ผลิตละครโทรทัศน์ หรือมีผลกระทบด้านลบต่อสังคมไทย

การสื่อสารเพื่อการจัดการ หมายถึง กระบวนการในการสื่อสารทุกรูปแบบ ทุกช่องทางทุกระดับตั้งแต่การสื่อสารภายในบุคคลจนถึงการสื่อสารมวลชนเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการจัดการกับการสถานการณ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้

ผู้ผลิตละครโทรทัศน์ หมายถึง บริษัทผู้รับจ้างผลิตละครโทรทัศน์ให้แก่สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 หรือสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 5 หรือสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกเรื่องที่จะผลิต คัดเลือกนักแสดง ผู้กำกับการแสดง ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ และดำเนินการขออนุมัติจากผู้บริหารสถานี รวมทั้งทำหน้าที่ควบคุมดูแลในทุกๆ ขั้นตอนการผลิตละครจนเสร็จสมบูรณ์พร้อมออกอากาศแพร่ภาพ

### ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดภาวะวิกฤติในการผลิตละครของผู้ผลิตละครโทรทัศน์
2. ได้ทราบถึงแนวทางที่ผู้ผลิตละครโทรทัศน์ใช้ในการสื่อสารเพื่อการจัดการภาวะวิกฤติในการผลิตละคร
3. เพื่อเป็นประโยชน์ให้ผู้ผลิตละครโทรทัศน์ทั้งที่ผลิตอยู่แล้ว และผู้ผลิตหน้าใหม่สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ในการดำเนินการใช้การสื่อสารเพื่อการจัดการภาวะวิกฤติในการผลิตละครโทรทัศน์